

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Abbott Kahler
WHERE YOU END

Copyright © 2024 by Abbott Kahler

First published in 2024 by Henry Holt and Co.

Translation rights arranged by Writer's House LLC. and Plima Agency

All Rights Reserved.

Translation Copyright © 2025 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-05738-6

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

ABOT KALER

Gde ti je
KRAJ

Preveo Dušan Kulić

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2025.

*Za moj čopor iz Filija i Noristauna.
I za sve blizance, posebno Džudit i Ketrin*

KET: SADA

NOĆ NESREĆE

Mart 1983.

To baš liči na mene – da naprosto umrem i ostavim je da bude sama. Čula bih kako mi to govori, kad bih mogla da je čujem uopšte. Glupavo, nemarno, tipično. Očekivano, čak. Još jedan primer gde je bila primorana da počisti moj nered, da se pobrine za moje greške. Njen glas, oštar poput giljotine, proklinjao bi me u svojim najslađim tonovima. Nežno bi grabuljala svojim krvavim noktima moje beživotne ruke. Govorila bi mi prave stvari da me namami nazad i zadržala sve pogrešne stvari za sebe.

Te noći, kada je kiša počela da pada, napustile smo stari kraj. Ja sam išla prva – ja sam uvek išla prva – vodeći je putem kojim smo došli: kroz brlog prašnjavih drangulija, preko bujnog travnatog puta, niz ulicu u kojoj su kuće prepune duhova. Nisam bila u pravu. Glava mi je pulsirala u ritmu i s težinom od hiljadu lupajućih bubnjeva, ali sam sebe ubedila u suprotno, dozvolila sam svojim mislima da me ubede da verujem u sopstvene laži.

Kada smo krenule, ja za volanom i moja bliznakinja kraj mene, kiša je prestala i osetila sam olakšanje. Oblaci su se raščistili i blesnuo je sjaj punog meseca kroz izlomljeno granje, osvetljavajući put pred nama.

Ugledala sam telo jelena pre nego što sam okrenula pun desni, njegov vrat je pukao u neprirodnom pokretu unazad. Tada se pred nama pojavilo drvo, i komadići stakla, i osećaj da se moja glava odvojila od tela, uzdignuvši se ka nebu, predaleko da bih je dohvatila. Imala sam vremena da formiram poslednju misao pre nego što se moj um potpuno ispraznio: *Znaće kako da me sredi.*

DŽUD: SADA

NEKOLIKO SATI NAKON NESREĆE

Mart 1983.

U bolnici, Džud sedi u čekaonici, nervozno prevrćući rukama, s noktima i dalje uflekanim sestrinom krvlju. Ket su odveli u neku daleku sobu, ali Džud može da je vidi savršeno – na grudima su joj zamršene žice, cevi su joj zabodene u grlo, a medicinske sestre lepršaju poput jata otrovanih ptica. Kap znoja pada na Ketin obraz. Mašine trepere i sikću. Instrumenti mrdaju i blešte. Njeno dugo, utegnuto telo je sakriveno ispod pokrivača. Izgubila je svaku svest o sebi. Svetla počinju da se gase iza njenih zatvorenih očiju i Džud posmatra to mučno propadanje, postepeno smrkavanje.

Ket je napušta.

Protiv njene volje, Džudino telo potpuno miruje; jedini deo tela koji joj se pomera je kazaljka u mislima, koja odbrojava dužinu Ketinog odsustva. Sekunda, dve, deset. Džudin mozak pulsira, a srce je sve tiše, kao da menjaju mesta, kao da brkaju uloge. Trideset sekundi, trideset pet. Njene se usne raspadaju u plavu kosinu, zarobljavajući dah. Osamdeset devet, devedeset. Njene uši registruju oštar glas koji joj govori da se vrati i ostane s njim, ostane s njim, ostane s njim, tako je, mirno, mirno, dobro je...

„Gospođice“, doktor je rekao, zgrabivši Džudinu ruku, „Jeste li u redu?“

Tih beskonačnih devedeset sekundi krenuše unazad. Njeno se telo oslobodi. Njen um je ponovo njen um, a njeno srce ponovo srce, žureći i lupajući kako već um i srce znaju. Njene se usne razdvojiše, dozvoljavajući pohlepan uzdah. Čekaonica se stresla i vratila u svoj oblik: četiri mutna zida, veštačka biljka prašnjavih listova, red rasklopivih stolica od tkanine, zvuci kašlja i plača i večernje novosti koje predviđaju nuklearni rat. Doktor stisnu Džudinu ruku ponovo, potvrđujući ono što je ona već znala: Ket je bila otišla, ali je na pola puta nazad, živa, ali u komi. Došapnuo joj je na uvo niz reči od kojih podilazi jeza: *traumatske povrede mozga, interkranijalni pritisak, oštećenje aksona*. Preživeće, ali možda više nikad neće biti ista. Trebalo bi da Džud očekuje najgore. Trebalo bi da se pripremi.

Celog života dopunjavale su jedna drugu, a sada, dok Ket leži mirno i tiho, umotana u krvave mašne, Džud počinje da radi posao umesto mozga svoje bliznakinje. Ket se sigurno pita zašto je toliko mračno iza njenih očiju, mračnije nego u snu, i zašto se glasovi koje čuje čine tako mutnim i dalekim. Ruke je svrbe tamo gde je igla probola kožu i ona umire od želje da se počese, ali njena druga ruka je teška zbog nekog nevidljivog tereta. Isfrustrirana je i uplašena i, pre svega, ljuta je – zašto je prikovana za krevet i nepomična, umesto da bude napolju, podiže čašu i nazdravlja u ime svega što sledi? Pokušava da izbavi svoj glas, ali reči se lepe za brazde njenog jezika. Računa na to da će je Džud vratiti u život, kako bi ponovo bile jedna savršena celina.

„Ket“, Džud je rekla, naslanjajući usta na sestrino uho – njene usne se savršeno podudaraju s neravninama ušne školjke, a glas joj je usmeren duboko u ušni kanal. „Znam da me čuješ. Ne dozvoljavam ti da umreš. Ubiću te ako umreš, i šta ćemo onda? Želiš da provedemo celu večnost proganjajući duhove jedna drugoj?“

Čak i u zavojima, Ket i dalje izgleda kao Džud – suprotna replika nje. Ogledalo-blizanci, kako ih zovu. Pojačana, kurzivna verzija identičnog, kada se embrion odvoji kasnije nego obično. Džud je desnoruka, Ket je levoruka. Kosa im raste u suprotnom smeru, Ketina u smeru kazaljke na satu, Džudina obrnuto. Njihovi glasovi, takođe, predstavljaju balans: Ketin je mahnit i užurban, kao voz koji je u strahu da će sleteti sa šina; Džudin glas je odmeren, pažljivo razdeljen u gutljaje vode, kao da je u opasnosti da presuši. Ista im ljubičasta vena gmiže poput zmiје duž suprotnih slepoočnica i pulsira kada su uzbuđene, ljute ili šokirane. Po beleg na suprotnim ramenima, po rupica na suprotnim obrazima, po jedan izduženi sekutić na suprotnim stranama njihovih usta. Ket je uvek govorila kako čak i pišaju iz zajedničkih rupa.

Ket je tri minuta starija, dominirajući njihovim putem od samog početka, ali je Džud ta koja je uvek bila odgovorna. Ketin posao je da prokrči put kroz život, Džudin da nađe objašnjenje i počisti nered. Njen mozak nastavlja da prevodi Ketine misli, ali deluje kao da se one povlače – ne ritmično ili intenzivno, ali jasno. Džud vidi kako se brišu i ljudi, i mesta, i događaji, kao sunderom za tablu, ostavljajući za sobom samo obrise, dok i oni, takođe, ne nestanu.

„Vrati se“, Džud je šapnula. „Preklinjem te. Naređujem ti. Znaš da znam šta je najbolje za nas. Oduvek si znala, čak i onda kad bi uradila ono što si zamislila. Ali ovaj put moraš uraditi kako ti kažem, odmah.“

Dve nedelje nakon što je umrla na devedeset sekundi, Ket ju je konačno poslušala. Džud je to osetila i pre nego što se dogodilo: vreo vazduh oko nje zračio je energijom koju samo Džud može da oseti. Džud je pojurila do njenog kreveta. Prislonila je ruku na Ketino srce i osetila tup udarac; njeno srce prati ritam. Može da vidi kroz Ketine kapke – dužice se komešaju, zenice se šire, svetlost konačno mili do druge strane.

Ketine oči se otvoriše i pogledaše direktno u Džudine.

„Hej, Džud“, rekla je.

„Dobro došla nazad“, Džud joj odgovara. Spušta svoje lice ka Ketinom, njihovi se nosevi dodiruju. Suza sleće iz Džudinog desnog oka u Ketino levo. Njen dah dolazi do sestrih usta. „Dobro došla nazad i ne napuštaj me nikad više.“

Doktor uleće unutra. Proverava gomilu monitora, uzima Ketinu ruku i pita je da li je u stanju da odgovara na pitanja. Da li zna ko je? Ne. Da li zna gde živi? Ne. Da li se seća šta je radila pre nesreće? Da li se seća nesreće uopšte? Ne i ne. Da li se seća gde je odrasla, imena roditelja, poslednjeg posla koji je imala, gde je išla u školu, svojih omiljenih hobija? Negativan odgovor na svako pitanje. On sprovodi test, konsultuje se sa stručnjacima i zaključuje da se Ketin mozak promenio, fundamentalno i trajno.

Jedna stvar postaje jasna: zna samo za Džud.

Džud shvata da su se njihovi životi podelili u dva vremenska razdoblja – pre nesreće i posle nesreće – i samo će ona odlučiti gde će se ta dva razdoblja sastati i koliko će jedno uticati na drugo.

Moraće da rekonstruiše svoju sestru od početka. Mora da razmisli kako je to probuditi se s izbrisanim mozgom, sa svim sinapsama i vezama isečenim do korena. Ket ne zna svoje ime niti godine, šta voli a šta ne, ne poznaje svoj smisao za humor, ne seća se omiljenog hobija, košmara koji joj zaraze san. Njena sopstvena istorija je bez zvuka i slike, sve pobeđe i neuspesi su izbrisani.

Ona ne može da se seti da li je bilo rođendanskih žurki i plesova po povratku kući, da li je ikada bila zaljubljena, da li je ikada žudela za osvetom. Ne poznaje reljef sopstvenog tela, ni spolja ni iznutra – kako je dobila ožiljak duž svoje ruke, šta otvara, a šta zatvara njeno srce.

Na Džud je da joj kaže sve, da oboji sve unutar njenog života. Niko to ne razume. Niko to nije video ranije. To je neponovljivo, medicinska misterija, neobjašnjivi ćef veze između blizanaca.

Ket je uništena, pomisli. I samo ja mogu da je sredim.

KET: SADA

OSAM NEDELJA NAKON NESREĆE

Maj 1983.

Ovo su stvari koje mi je Džud rekla: zovem se Ketrin Berd i imam dvadeset dve godine. Oko ponoći, 13. marta 1983, na klizavom putu u ruralnom gradu na obodu Filadelfije, kolima smo skrenule kako bismo izbegle jelena, te smo udarile u uvrnuto, matoro drvo. Džud, na suvozačevom sedištu, zadobila je ogrebotine i modrice, a ja sam, zbog ugla pod kojim se sudar desio, proletela kroz šoferku – moje lice je nekim čudom sačuvano, a glava mi dobija drugi udarac o tle. Ležala sam krvareći na Džudine farmerke, dok se jedan fini kamiondžija nije zaustavio. Nije pokušao ništa sumnjivo, Džud mi je rekla, iako se nisam ni setila da pitam.

Prvo su me prevezli na Neurološko odeljenje intenzivne nege u Memorijalnu bolnicu Ridli radi celodnevnog nadzora. Kada je otok popustio i verovatnoća da ću umreti opala, premestili su me u privatnu sobu, gde sam se probudila uz prizor sestrinog paničnog lica. Nju sam prepoznala istog trenutka, ali za sebe nisam znala, i taj nedostatak znanja – shvatanje da sve što je bilo i što se desilo mi više nije dostupno – delovalo je kao i sama smrt. Možda jesam živa, ali u meni nema ničega – ni tu ni tamo, niti ponešto – golo sam drvo koje čeka da bude odeveno, ukrašeno dekoracijama koje drugi žele da vide. Plaši me i da pomislim na to, a Džud mi kaže da gurnem osećanja na stranu, da ih pošaljem na mesto gde ih ne mogu dohvatiti. Odbaci i pusti, kako ona to zove. Jednom kada je misao odbačena i puštena, imaš moć nad njom i više te ne može povrediti.

U poslednjih šest nedelja, otkad sam se probudila iz kome, ponovo sam se upoznavala sa svojim telom i pojedinim aspektima razuma vežbajući i mišići i pamćenje. Podsetili su me kako da zakopčam bluzu, kako da

operem zube, kako da verujem svojim stopalima dovoljno da zakoračim. Još uvek imam znanje, ali ono je apstraktno, nepovezano sa iskustvom. Znam da je jabuka crvena, i znam da je to voće drugačije od banane, pomorandže i kruške, ali se ne sećam da sam ijednu okusila. Takođe, još uvek razumem jezik – reči se slažu u mom mozgu kako treba, ali ponekad se izgube na putu do mojih usta i ispare pre nego što ih izgovorim.

„Sve će ti se vratiti, u potpunosti“, Džud mi je obećala na dan otpusta iz bolnice. „Uvek si znala kako da se pričom izvučeš – da *nas* izvučeš – iz bilo čega.“ Ona sa sobom nosi veliku papirnu kesu snažnog mirisa. „Znaš šta je ovo, zar ne?“

Znam, stvarno znam, ali mi ipak pobegne.

Džud imitira pećanje, baca nevidljivi mamac i okreće točak. „Na udi-ci je... komeša se... još malo i imaš ga.“

Kada pomislim da ga imam, slogovi se rastvore na mom jeziku. Slegla sam ramenima, isfrustrirana.

„Italijanski hoagi“, rekla je. „Oduvek ti je to bilo omiljeno jelo.“

Izvadila je sendvič iz kese i njima prelazi nadomak mojih usana.

„Ne želiš da sačekaš da dođemo kući?“, pitala sam. „Možda da pojedemo u kolima?“

„Ti nikada ne bi čekala. Počela bi da jedeš i pre nego što platimo za šankom. Kada ja uzmem prvi zalogaj, ti već budeš musava.“

Razdvajam usne, isprva nesigurno, ali onda najšire što mogu, za-težući kožu, zatvarajući oči, čekajući. Hleb je zagrebao prednje nepce, stružući o moje zube. Zagrizla sam: prvo je hrskavo, pa onda gnjecavo, a onda sledi kombinacija slanog, kiselkastog, sočnog, slatkog, pikantnog i oštrog, sve u jednom zalogaju.

„Ukus je čudesan“, rekoh.

„Rekla sam ti“, kazala je Džud. „Veruj mi.“

Odvela me je do automobila koji je bio boje i dimenzija kita, sa velikom crvenom štraftom koja ide celom dužinom. Prodala je slupani auto dok sam ja bila u bolnici i dobila taman dovoljno novca da kupi ovaj. Što

se sadašnje mene tiče, ovo je moja prva vožnja kolima, a prvo smo krenule ka Filadelfiji, za koju Džud kaže da je trideset milja istočno odavde. Krstarimo niz aveniju, krcatu radnjama poput *Tech Hifi* i *Gimbels and Golden Wheel-in Steakhouse*. Spustila sam prozor i stavila ruku, dozvoljavajući da mi je vetar podiže i spušta. Deo mene se oseća poput uljeza, kao da zauzمام svet koji nije moj.

„Izvini“, rekla sam joj.

„Zbog čega?“

Džud je skrenula u sporednu ulicu, gde radnje postaju kuće. Deca koja se igraju razbežala su se dok smo mi prolazile; u retrovizoru sam videla jedno dete kako baca loptu u našem pravcu, zamalo pogodivši zadnje staklo.

„Zato što sam ti umalo umrla.“ Zatvorila sam oči, ne dozvoljavajući suzama da krenu. „Ne mogu ni da zamislim da je bilo obrnuto, da sam ja tebe izgubila.“

„Ali nisi.“

„U redu, onda, izvini što sam se vratila, ovakva kakva sam sada.“

„Stani“, rekla je, „Odbaci i pusti. Fokusirajmo se na činjenicu da se *jesi* vratila. Vratila si se znajući me. Da me se nisi setila, moj posao bi sada bio nemoguć. Gledaj to ovako: ti si kao sef koji treba otključati, a samo ja znam šifru. Ja ću te otvoriti kako bi mogla ponovo da pogledaš unutra.“

Prekrila je i stegla svoju ruku svojom, zadržavajući je tu.

„Učini mi nešto“, dodala je. „Izbaci ruku kroz prozor ponovo. Podigni je. Vrisni da si živa. Proslavi to – stara ti bi napravila žurku sada.“

Učinila sam kako mi je rekla. Vetar šiba svoju ruku. Stisla sam pesnicu i podigla je visoko. Ovaj grad je moj skiptar; ovaj svet je moja kruna.

„Živa sam!“ povikah, i opet ponovih. „Živa, živa, živa!“

„Da!“ Džud je rekla, podižući svoju ruku. „Moja bliznakinja je živa! Živa, živa, živa!“

Ostatak puta kući nam je ovo postao refren.

Gledala sam kako joj se na licu menjaju grimase, tečno kao okret kaleidoskopa: nepoverljiva radost, duboko olakšanje i, ispod svega toga, jasna i snažna bojazan.

Naš stambeni kompleks oblikovan je poput zdrobljene limenke, cilindričan i nizak, s belom fasadom koja pokazuje svaki poljubac industrijskog dima. Džud me drži za ruku dok se penjemo na četvrti sprat, pažljivo koračajući. Moje razumevanje stanova – rasporeda, dekoracije – zasniva se isključivo na mojim bolničkim gledanjima serije *Sva moja deca*, i očekujem udobne sofe, orijentalne tepihe i uramljene portrete koji se uzdižu duž stepenica. Umesto toga, ulazimo u jednostavni, kabasti izgovor za sobu: kauč sa izbočenim oprugama, kuhinjski deo s pohabanim tapetama, uski hodnik skromno osvetljen svetlom koje treperi. Jedan vedar element stoji usamljen u ćošku: zakrivljeni ormar u kome se, iza staklenih vrata, vidi gomila sitnica.

Želim da znam da li imamo poslove, da li možemo sebi priuštiti nešto bolje, da li smo na neki fundamentalni način propale u životu, ali se plašim da pitam – šta ako sam ja kriva za naše okolnosti? Ne bih se iznenadila, s obzirom na nered koji sam napravila u svom vlastitom mozgu. Odlučila sam da to pomenem kasnije, ali Džud oseća moje pitanje i nudi delimičan odgovor.

„Sranje je, ali je privremeno“, rekla je. „Nećemo ovde biti dugo.“ Mahnula je rukom prema hodniku. „Spavaća soba i kupatilo su tamo. Potpuno su luksuzni, sa džakuzijem u obliku čaše šampanjca i rotirajućim vodenim krevetom.“

„Stvarno?“, pitala sam. „Kao nešto iz sapunice?“

Nasmejala se pohlepno, pokazujući sve svoje zube, i bez razmišljanja sam krenula da je imitiram, usklađujući svoj izraz lica s njenim.

„Kako da ne“, rekla je. „To je sarkazam. Sećaš se šta je to – reći nešto suprotno od onoga što misliš, obično s namerom da budeš smešan, ali ponekad i zlonameran. Htela sam da budem smešna, naravno.“

„Razumem“, rekla sam joj. „Mislim da je još smešnije to što sam ti poverovala.“

„Uvek si bila pomalo naivna.“ Posegnula je za mojom rukom i stegla mi zglob. „Drago mi je što to nisi izgubila.“

Želim da osporim ovo, da objasnim da je zastrašujuće biti naivan kada izgubiš svaki delić svog znanja, sve činjenice i laži koje si sakupio tokom života. I ovo je, takođe, intuitivno osetila i stegla me još jače. „Plašiš se“, rekla je. „Kao da sve izgleda normalno, ali nisi sigurna šta je stvarno, a šta nije. San u snu, kao što je Po rekao.“

Osećam kako mi se izraz lica menja; ona je pročitala moju zbunjenost.

„To je pesma“, objasnila je. „Odrasle smo uz pesme. Ova nam je bila – ova nam jeste – jedna od omiljenih. Ali to sve možemo da ostavimo za drugi put.“ Pustila mi je ruku i pokazala na kauč, naređujući mi da se opustim; ima iznenađenje za mene. Čujem je kako pretura po maloj kuhinji, a onda se vraća, držeći dve srebrne limenke. „Kors. Takođe omiljeni.“ „Ali...“

Podigla je ruku. „Znam da je doktor rekao da ne pijemo alkohol, ali ovo je tvoja prva noć otkako si se vratila i već smo odlučile da slavimo.“

Klimnula sam glavom u znak saglasnosti. Hladna limenka prija mom dlanu. Nekoliko trenutaka pijemo u tišini i obuzima me olakšanje kada shvatim da je Džud ponovo bila u pravu; ustajali, zemljani ukus mi prija, budi moj jezik. Ako vratim film u svom umu, zamišljajući staru sebe, mogu da nas vidim kako sedimo zajedno kao sada i pijemo pivo, jedemo hoagije i uživamo u raznim drugim zabavama – filmovima? muzici? kartama? – koje još treba da iskopam iz svoje prošlosti. Ova mala otkrića su utešna, sitni delovi koji pomažu da ponovo izgradim sebe u celosti. *Ja sam osoba koja organizuje žurke i voli pivo.*

„Vreme je za predstavljanje“, rekla je. „Jesmo li spremne?“

„Mislim da, ako želim da se vratim u normalu, moram biti spremna na sve.“

„E, to zvuči kao ti.“ Dva puta je otišla do vitrine – skupila je kolekciju drangulija i stavila ih na sto. Brzo pregledavajući, primetila sam malu porcelansku vazuu u obliku ruke, s pet otvora poput onih za prste; par svilenih, dugih rukavica; kockastu limenu kutiju; keramičku figuricu žene koja pleše; šest pozlaćenih okvira. Uzimam najbliži okvir, koji sadrži sliku mene i Džud kada smo imale oko deset godina. Iza nas je četa pastelnih konja s ringišpila koji su previše zloslutni da bi bili lepi. Beonjače su previše bele; zenice previše tamne i crne; kosa je podignuta u srebrne plamenove; jezici su previše crveni i ravni preko redova izgužvanih zuba.

„Gde smo se ovo slikale?“, pitam je.

„Putujući cirkus je došao u grad. Išle smo svake noći dve nedelje, prejedale smo se slatkišima i vozile se na svakoj vožnji. To je jedina slika nas koju zaista volimo. Pravile smo se da smo se zamenile – ti si bila ja, a ja sam bila ti.“

Pogledala sam malo bolje i shvatila na šta misli. Moja kosa ima razdeljak poput njenog, a njen izraz lica – stisnut osmeh – odaje moje nijanse, sitne razlike koje bismo uočile samo ja i ona. „Jesmo li to često radile?“

„Samo kad nam se to radilo.“ Uzela je drugi okvir i pritisla ga mojim rukama. U njemu je crnobela slika para.

Imaju slične izraze lica, osmehe koji se poklapaju u jačini i širini, kao da su u savršenom skladu oko života koji su stvorili. Grimizna haljina na tufne osvetljava tanak stas žene, a njena ključna kost deluje kao planinski lanac preko uskog grudnog koša. Ima sjajnu, plavu bob-frizuru i naočare koje se oštro završavaju. I muškarac je takođe tanak, njegove ruke izviruju, poput štrašila, iz bele majice bez rukava. Njegove naočare su debele i crne, a cigara visi opušteno iz njegovih usta. Drže se za ruke i u njihovom stisku ima nečega očajnog, kao da im malo fali da skoče s litice.

„Naši roditelji?“, pitala sam.

Ona prelazi prstom duž vrha okvira i stišava glas u šapat. „Nema lakog načina da ti ovo kažem, ali su nestali. Naš tata je imao problema, nekih mentalnih poremećaja, i jednostavno... nestao je. Bilo je to mesec dana

pre našeg jedanaestog rođendana. Pokušavali smo da ga pronađemo. Čekali smo da se vrati. Ništa od toga se nikada nije desilo.“

Pokušavam da zamislim to, imati oca u životu jednog dana, a drugog ne. Žao mi je mene i Džud, malih devojčica koje sam zaboravila. Na trenutak Džud zatvara oči, povlačeći se u svoju ličnu uspomenu, i ja pokušavam da progovorim dok ih ponovo ne otvori. Ne plače, ali je na ivici.

„Kakve mentalne probleme?“, pitala sam. „Da li mi imamo te probleme?“

„Bio je samo jako pametan – previše pametan, ako to ima smisla. Kao da mu je mozak bio drugačiji, kao da je radio na nekoj ravni i frekvenciji koju niko drugi nije mogao da vidi ili čuje. Nije znao kako da živi u društvu, a društvo nije znalo kako da se prilagodi njemu. I ne, nemamo njegove posebne mentalne probleme, ali volim da mislim da smo nasledile deo njegove inteligencije.“

„A šta je s našom mamom?“

„Saobraćajna nesreća. Znam da to možda zvuči prilično čudno, s obzirom na ono što ti se upravo desilo. Bilo je to pre pet godina.“

Sada plače – bez zvuka, samo se vidi blagi sjaj suza na njenim obrazima.

Moj um kao da je pauziran unutar moje glave, nesiguran kako da reaguje ili koje signale da pošalje svom telu. Da li da i ja plačem? Da li da bacim nešto ka zidu – lampu, ključeve, svesku – ili udarim pesnicom u njega? Kako se tuguje za ljudima koje si voleo, a ne možeš ih se setiti? Pokušavam da pustim film u svom umu, zamišljajući ljude na fotografiji kako rade roditeljske stvari – prave večeru, čitaju knjige, umotavaju poklone – ali slike se mute, lica gube svoje obrise, film zatreperi i stane. I tada shvatam: *znam* kako da tugujem, ali samo za sobom. Tugujem za mozgom koji je nepovratno slomljen, i za gubitkom koji se čini kao da nije gubitak uopšte.

Uhvatila sam sebe da plačem zajedno s njom, na isti način, tiho, ali sam u suzama. Osećam se zarobljeno unutar sebe, kao da je moj sopstveni kostur postao kavez. Ne znam ko sam bila tada, ko sam sada, koliko

razlike postoji – ili će postojati – između ta dva. Osećam Džudinu ruku na svojoj; moje telo se smiruje pri njenom dodiru. Povlači me nadole, stavljajući moje telo tako da leži preko njenog krila. Njeni prsti se uvijaju u moju kosu i kreću se poput makaza, seckajući pramenove. Gledam je dok ona gleda u mene i shvatam da nijedna od nas nikada nije videla svoje lice. Kada pogledam u ogledalo, Džudino lice me gleda nazad; samo spoljni posmatrači vide pravu reprezentaciju, obrnuto. Želim da mi ispriča priču, da zameni još jedan deo mene.

„Pričaj o našoj mami“, rekla sam. „Kako je mirisala? Kako je zvučala?“

„Da li želiš da čuješ celu priču? Jesi li sigurna da si spremna za to?“

„Reci mi u delovima, pa ću odlučiti usput.“

Razmatram svaku reč dok Džud govori, prevodeći činjenice iz naše prošlosti u živu uspomenu koja diše, nešto što mogu da vidim i doživim, umesto da samo upijam. Kada kaže da su imena naših roditelja bila Džon i Elizabet Berd, ta dva lica na fotografiji ožive; njihove usne se razdvajaju, njihovi udovi se pomeraju, kreću se unutar toplog sveta koji su stvorili za našu porodicu tamo daleko u Harmoniju, u Pensilvaniji, gde živimo na ranču među desetinama životinja i duhovima iz vremena Američke revolucije.

Naša majka miriše na javorov sirup, kaže Džud, i ima tih, nežan glas, ali prodoran smeh, iznenađujući po učestalosti i tonu. Za nju je sve smešno: glupa imitacija žapca Kermita koju pravi naš otac, naš tajni jezik blizanaca, način na koji Džud i ja namestimo svoja tela kad spavamo, poput dve zapete, jedna uspravna, a druga obrnuta, stvarajući jin i jang. Posmatrajući Džud odozdo, vidim kako joj se grlo steže; sećanje postaje uzburkano, vrti se u njenom mozgu i izaziva njen gubitak – naš gubitak – i prelazi s nje na mene, presađeno, kao pozajmljeno srce.

„Naši dani bi počeli u pet ujutru“, rekla je. „Tata bi uvek napravio takmičenje da vidi ko može brže da pomuže krave. Zatim bismo silazile u podrum da vidimo njegov najnoviji projekat – bio je pronalazač i imao je najneverovatnije ideje.“ Posle toga, mama bi nam držala časove kod

kuće, igrajući se karticama za učenje i birajući pesmu dana, strofe koje nas podučavaju i inspirišu. Ponekad potpuno napustimo improvizovani plan i izađemo napolje, gde nam ona pokazuje vrste cveća i priča bajke o vilama i vukovima. Pravila bi kostime životinja, krznate majmunske glave, šiljate zečje uši i ljuskave repove škorpija.

Ona nas je podučavala sve do srednje škole, verujući da je lokalni školski distrikt neadekvatan za naše radoznale i briljantne umove. Vikendom nas je vodila u okolne antikvarnice i delila s nama priče o starim i zaboravljenim stvarima. Na stolu, ovde u našem stanu, nalaze se neka od njenih omiljenih otkrića – vaza u obliku ruke, elegantne rukavice za operu, keramička dama zamrznuta u večnom okretu. To su uspomene koje smo odlučile da poneseo sa sobom kada se seoska kuća prodala.

Zbog svog detinjstva, prepunog nepouzdanih i opasnih likova, naša majka je bila oprezna kada su u pitanju loši uticaji. Nemamo potrebu za drugim prijateljima. Imamo nju i jedna drugu, kao tri musketara. Kada naš otac završi s poslom, postajemo četvorka, savršena celina, uravnotežena i zadovoljna. Kada je naš otac nestao, bez traga i glasa, majčinska ljubav prema nama i naša odanost jedna prema drugoj osiguravaju naš opstanak.

„Šta misliš, gde je tata otišao?“, pitam.

„Volela bih da znam.“

Na trenutak smo tihe. Plašim se da kopam dalje, da tražim pretpostavke – da li je živ ili mrtav, i koja bi od tih mogućnosti bila gora.

„Sada dolazi teži deo“, rekla je Džud. „Želiš li da nastavim?“

Gleda me odozgo dok to izgovara, stežući moju kosu kao uzde. Kažem joj da želim. Želim da uklopim sve njene uspomene u svoj novi um, čak i one koje će me progoniti.

„Bio je pun mesec te noći kad je umrla“, rekla je Džud i još jače stegla moju kosu. „Vraćala se kući posle kupovine stvari za naše časove. Neki tinejdžer u kamionu je izgubio kontrolu i udario direktno u nju.“

Vrela suza pada mi na obraz. Moja suza se sliva, upijajući njenu.

„I onda?“, šapnula sam.